

Arnold Petra

ELEMZÉSI KERETEK

A fókuszcsoporthoz elemzése során az esszencialista megközelítést¹ alkalmaztuk (Vicsek, 2000), vagyis azt feltételeztük, hogy a csoportrésztvevőknek van egy stabil, lényegi belső attitűdjük, amely különböző (pl. interakciós) tényezők hatására torzulva nyilvánul meg). Ennek megfelelően fontosnak tartjuk az alapvető szituációs tényezők vizsgálatát is a tematikus elemzésen túlmenően.

A SZITUÁCIÓS TÉNYEZŐK ELEMZÉSE

A szituációs tényezők közül az interakciós tényezőket, illetve a csoportösszetételt érdemes figyelembe venni. A moderátor, a környezet, illetve az időtényező vizsgálatával jelen esetben nem foglalkozunk, tekintettel arra, hogy a moderátori feladatot az NCSSZI – fókuszcsoporthoz módszertanában, illetve a témában is jártas – munkatársai látták el, így ez nem befolyásolja jelentősen a csoportbeszélgetések menetét. A környezet, illetve az időtényező esetében pedig törekedtünk a homogenításra, vagyis az összes csoportot délelőtti, délutáni órákra szerveztük, s figyeltünk arra, hogy nyugodt, csendes körülmények között történjenek a beszélgetések. Csak abban az esetben térünk ki a környezetre és az időtényezőre, ha valamilyen oknál fogva nem a fentebb leírt körülmények között zajlott a munka.

2. táblázat: Csoport-interakció

I. Interakciós tényezők	Definíció
Társas befolyás	Változik-e a csoport során a vélemény
Kisebbség-többségi vélemény	Megjelenik-e kisebbség-többségi vélemény; Felszólalás sorrendje ezt meghatározza-e
Konfliktusok a csoportban	
„Jó színben tünteti fel magát” jelenség	Társadalmilag elvárt választ adja
Légkör, hangulat	Bizalomteli, oldott vs. feszült, elutasító
Motiváltság	Téma kelti fel az érdeklődését vagy az ajándék miatt van ott; társas lazulás megfigyelhető-e

¹ Az anti-esszencialisták, vagyis a konstruktivista-hívők szerint a vélemények másként konstruálódnak a különféle kontextusokban, amelyek mögött nem létezik egy belső, stabil, esszenciálisan kontextusmentes vélemény. A konstruktivisták szerint az attitűdök gyakran érvelés során alakulnak ki, és nem arról van szó, hogy létezik egy stabil belső vélemény, amely módosul a különböző helyzetekben.

	Definíció
Hallgatólagos konszenzus	A résztvevők nem igen beszélnek azokról, amelyeket magától értetődőnek tartanak, vagyis van egy hallgatólagos konszenzus arra vonatkozóan, hogy csak azokról a témákról beszélnek részletesen, amelyek megfelelően értékes és sokatmondó, amiről érdemes beszélni.
Kamera, diktafon (megfigyelő személy, ha bent ül)	Észrevehetően befolyásolja-e, zavarja-e a résztvevőket
II. Csoportösszetétel	
Szocio-demográfiai jellemzők	Kor, nem, település (szórvány, nem szórvány), dolgozik/tanul, iskolai végzettség, családos/nem családos
Ismerős a csoportban	Ismerik-e egymást a csoportban
Magyar nyelv	Hányan vannak a csoportban, akik nem beszélnek jól a magyart, nem minden kérdést értenek
III. Idő, környezet	
Délelőtti, délutáni órák	Akkor térjünk ki, ha túl korán vagy túl későn történt a csoport
Környezet	Akkor térjünk ki, ha nem csendes, nyugodt körülmények között történt a csoport

TEMATIKUS ELEMZÉS

Vertikális-horizontális dimenziók kombinált alkalmazásával elemeztük a csoportokat, a mintázódásokat pedig induktív kategóriaalkotás (Mayring 2000) – amikor is a szöveg tanulmányozása alapján hozunk létre kategóriákat – segítségével kerestük. Az elemzés menete az alábbi lépésekben történt.

1. A guide főbb kérdései mentén, csoportonként mátrixba rendeztük a szövegrészeket. (Lásd alább témakörök fejezet) Azokat a kérdésköröket vettük figyelembe, amelyek hangsúlyosan jelentek meg a beszélgetések során. (Vertikális elemzés.)
2. A mátrix elkészítését követően az egyes főbb kérdéskörök mentén régiós bontásban induktív módon kategóriákat hoztunk létre, és a mintázódásokra, illetve a nagyobb eltérésekre fókuszáltunk. Mindegyik régió belül a főbb mintázódásokat kiemeltük, hasonlóságokra, különbségekre világítottunk rá. (Horizontális elemzés régiós bontásban.)
3. Kis régió – nagy régió összehasonlítás az egyes régiók elemzése során kapott mintázódások alapján. Kisrégió-nagyrégiós szinten a főbb mintázódásokat kiemeltük és a hasonlóságokra, valamint a különbségekre világítottunk rá (Horizontális elemzés kisrégió – nagyrégió bontásban)

TÉMAKÖRÖK

- Mi jut eszedbe: haza?
- Mi jut eszedbe: magyar?
- Mi jut eszedbe: állampolgár?

MAGYARNAK LENNI

- Mikor érzeted először, hogy magyar vagy?
- Mi kell ahhoz, hogy valaki magyar legyen?
- Miben más itt magyarnak lenni, mint Magyarországon?
- Miben más itt magyarnak lenni, mint ukránnak/románnak/szlováknak?

GENERÁCIÓK KÖZÖTTI VÁLTOZÁS

- Szüleid gyerekkorában, miben volt más magyarnak lenni?
- Magyarnak neveltek a szüleid?
- Magyarnak neveled majd a gyerekeidet?

ASSZIMILÁCIÓ

- Miért jó itt élni a magyaroknak?
- Miért nem jó itt élni a magyaroknak?
- Ezen hogyan lehet változtatni (ki, mit tehet)?
- 50 év múlva élnek itt magyarok (miért igen vagy nem)?
- Mi miatt költöznél el innen?
- Hova költöznél?

NYELVHASZNÁLAT

- Melyik fontosabb: a magyar vagy az államnyelv? Miért?
- A magyar nyelv milyen előnyöket jelent?
- A magyar nyelv milyen hátrányokat jelent?
- Milyen nyelven olvasol?
- Milyen nyelven írsz?
- Milyen nyelven használod a közösségi oldalakat?
- Milyen nyelven beszélgetsz a szüleiddel?
- Milyen nyelven beszélgetsz a barátaiddal?
- Kinek drukkolsz egy magyar–szerb/román... meccsen?

PÁRVÁLASZTÁS

- Vegyes házasság előnyei
- Vegyes házasság hátrányai
- Mit értesz vegyes házasság alatt?
- Miért kötnél vegyes házasságot?
- Miért nem kötnél vegyes házasságot?

ÁLLAMPOLGÁRSÁG

- Mit jelent számodra a kettős állampolgárság?
- Kettős állampolgárság előnyei

- Kettős állampolgárság hátrányai
- Miért élsz a lehetőséggel?
- Miért nem élsz a lehetőséggel?
- Miért fontos, hogy választójoggal járjon?
- Miért nem fontos, hogy választójoggal járjon?
- Melyik választás a fontosabb, a magyarországi vagy az adott országbeli? Miért?

EGYÉB

- Ami felmerült és fontos, de egyik sorba sem illett bele.

IRODALOM

- Mayring, P (2000): Qualitative content analysis. Forum: *Qualitative Social Research*, 1 (2). Letöltés ideje: 2010. június 22. <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2386>
- Vicsek Lilla (2006): *Fókuszcsoport*. Osiris Kiadó, Budapest.